

Critics - Point

Γιόχαν Στράους: *Νυχτερίδα*,
β έκδοχή σκηνοθεσίας Άλ. Εὐκλείδη.

καὶ δεύτερες νηφαλιότερες σκέψεις...

8/2020.

τοῦ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ

ΞΑΝΑΔΙΑΒΑΖΩ ΤΗΝ ΟΜΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΣ ΔΡΙΜΥΤΑΤΗ κριτική μου για τὴν α' έκδοχή τῆς κατὰ βάσιν ἴδιας αὐτῆς σκηνοθεσίας, πρὸ βετίας περίπου, τότε στὰ Ὀλύμπια, ὅπου ὅμως ἀναγνώριζα τὴν ἀναμφισβήτητην ἀξία τοῦ σκηνοθέτου: σήμερα τὸν κατατάσσω ἀνευδοίαστα ἀνάμεσα στὰ σημαντικότερα ὀνόματα τῆς ἱστορίας τῆς σκηνοθεσίας τοῦ παρ' ἡμῖν λυρικοῦ θεάτρου—πρόκειται γιὰ προσωπικότητα διαμετρήματος. Ἡ σκηνοθετικὴ σύλληψη, κατὰ βάσιν, μετέφερε τὴν ὑπόθεση τοῦ ἔργου ἀπὸ τὴ Βιέννη τῶν Ἀψβούργων στὴ νεόπλουτην ἀθηναϊκὴ μπουρζουαζία τοῦ 1960, καὶ στὸν Ἀστέρρα Βουλιαγμένης, ὅπου ὁ πρέσβυς τῆς... ΕΣΣΔ ἀντικαθιστᾷ τὸν πρίγκιπα Ὀρλόφσκι τοῦ πρωτοτύπου καὶ... δίνει ἓνα μεγαλειῶδες *bal masqué* τὴ νύχτα τῆς 20ῆς πρὸς τὴν 21ῆ Ἀπριλίου 1967, ὅταν ἔγινε τὸ πραξικόπημα τῶν συνταγματαρχῶν. Ἔτσι ἢ γ'. πράξη τοῦ ἔργου ἐκτυλίσσεται σὲ ἐλληνικότερες φυλακές, ὅπου στοιβάζονται, συλλαμβανόμενοι ἀπὸ οἶονεὶ «Ἐσατζῆδες», ὅλοι οἱ καλεσμένοι στὸ χορὸ τοῦ πρέσβη. Πρὶν περάσουμε ὅμως στὶς ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴ β' αὐτῆς έκδοχή τῆς σκηνοθεσίας Εὐκλείδη, παραθέτουμε, ὅπως πάντα, τὴν «ταυτότητα» τῆς ὀπερέτας, «τῆς δημοφιλέστερης καὶ

ώραιότερης από τις του Γιόχαν Στράουस νεωτέρο», όπως έγραφα και στην πρό βετας κριτική μου (*Critics Point*, αρ. 11/2014, ανάρτηση 26.4.2014).

ΣΤΡΑΟΥΣ, ΓΙΟΧΑΝ νεωτέρου [*Strauß, Johann II, 1825-1899*]: *Η Νυχτερίδα* (*Die Fledermaus*, 3 πράξεις, κείμεν. *Carl Haffner* και *Richard Genée*, πάνω στο θεατρικό έργο της περίφημης γαλλικής дуάδος *Henri Meilhac* και *Ludovic Halévy* *Le réveillon* α' έκτ. Βιέννη, *Theater an der Wien*, 5 Απριλίου 1874), ΄Υπενθυμίζουμε ότι η νέα *Νυχτερίδα*, ανεβάστηκε επ' ευκαιρία της 80ής επετείου της Λυρικής, επειδή τότε (5.3.1940) τὸ έργο εγκαινίασε τις παραστάσεις του αριστούστατου θεσμού. ένωμένου αρχικά με τὸ Βασιλικὸ Θέατρο, υπό τὸ χαρισματικὸ Κωστῆ Μπαστιᾶ (1901-1972). Ἄλλα για τὴν παράσταση τοῦ 1940 θὰ ένημερωθεῖτε πλουσιοπάροχα από τὸν τόμο τοῦ προγράμματος, πὸν ἀναδημοσιεύει και σχετικότετα κείμενο τοῦ προσφιλέστατου κ. Γιάννη Μπαστιᾶ, γιοῦ τοῦ θεμελιωτοῦ ττῆς Λυρικής.

Ἄσφαλῶς, στὴ μεγάλη αἴθουσα τοῦ ΚΠΙΣΝ, κάθε σκηνοθέτης σκηνογράφος και ένδυματολόγος, διαθέτουν χῶρο και έμβασδὸν υπερπολλαπλάσια τὸν Ὀλυμπίων, για να ἀναπτύξουν δραματισμοὺς πολὺ πιὸ ὕψιπετεῖς, ὁ κ. Εὐκλείδης δέ, **πιθανότετα** (τὸ τονίζουμε) διέθετε και μεγαλότερη άνεση χρόνου επεξεργασίας τῆς αρχικής του ιδέας, τῆς ὁποίας μόνον ὀπτικά παρεξέκκλινε,. Ὡστόσο ὁ συνδυασμὸς τῆς *Νυχτερίδας*, έστω (ἢ μήπως επειδή;) μεταφεριμένης έτσι ὅπως μεταφέρθηκε στα καθ' ἡμᾶς, με τὸ σοβιετικὸ **bal masqué** (σωστὴ «έπιστημονική» [!] φαντασία) δέν ὀδηγοῦσε πουθενά, σε κάποιο ἄλλο (τρίτο ἂν θέλετε) «συμπέρασμα», ἀκόμη και έργο. Ἐπειδή εῖναι πέραν πάσης ἀμφισβήτησεως ἢ σοβαρότητα τοῦ σκηνοθέτου μας, εικάζουμε, μήπως, δίχως και ὁ ἴδιος να τὸ έχει συνειδητοποιήσει, μέσα του επωάζεται κάτι ἄλλο πὸν ἀκόμη ὅμως, κατὰ τὴν ταπεινή μας γνώμη, δέν έξωτερικεύθηκε.

Ἄριστούργημα σαφέστατης γραφῆς και σαφηνείας, τὸ κείμενό του στὸ πρόγραμμα., κατανοητὴ ἢ πρόθεσή του «έξελλητισμοῦ» τῆς *Νυχτερίδας*, ὀσοδήποτε προσφιλοῦς ἂν δεχθοῦμε (και γιατὶ ὄχι;) ὅτι εῖναι έν Ἑλλάδι, και δέν διαφωνοῦμε με τὰ γραφόμενά του για τὸ περίτεχνο (ὀσο και ριψοκίνδυνο) παιχίδι μεταξύ «σοβαροῦ» και λαϊκοῦ, στὸ ανέβασμα μιᾶς ὀπερέττας. Ἐκείνο ὅμως πὸν σε **κάθε** έργο παραμένει ἀκλόνητο εῖναι ἢ πλοκή, με τις ὀποιες ἀνατροπές της και ἢ κατακλειδα της., ἢ

ραχοκοκκαλιά του έργου. Έ λοιπόν, απουσίαζεν, ακριβώς αυτό το αίσθημα της **κατακλείδας**, το «διά ταῦτα» ἄν θέλετε.

Όπτικά, αυτή τή φορά είχαμε ένα πληθωρικό και πολυστοιχειακό **grand spectacle** που ναί, κολάκευε ίσως μόνον τήν ὄραση του θεατού. Λίαν καλῶς—γιατί ὄχι ἄριστα; στον σκηνογράφο **Σωτήρη Στέλιο**. Προχωρούμε ὁμως: Ὁ Έλληνας του 1967, είναι πιά τελείως ἄσχετος με εκείνον του *Βαφτιστικοῦ* ἢ των *Ἀπάχηδων* των *Ἀθηνῶν* του Μεσοπολέμου. Ὁ νεόπλουτος Έλληναρᾶς του 1960, μονάκριβο ὑποψήφιο ὑποκατάστατο του φινετσάτου ὑπηκόου των Ἀψβούργων του 1874, ἦταν ἤδη «μπουζουκοποιημένος» ἀπό τὸ 1952 (βλ. τὸ χρονογράφημα τῆς Ἑλένης Γ. Βλάχου *Τὰ μπουζούκια*, ἐφ. *Ἡ Καθημερινή*, 13 Αὐγ. 1952· ἄσε πιά τήν ἑλληνική φιλομορφία του 1960...). Ὅσο για τοὺς «σοβιετικούς», τῆς β' πράξεως, οὔτε ὡς προϊόντα **sci-fi** δὲν ἔπειθαν: (θὰ ἀντιμετωπιζόταν σοβαρότερα ὁ ὅρος **science fiction**, σοβαρότατα δὲ ἡ ἑλληνική του μετάφραση «ἐπιστημο-νική φαντασία»). Σεβαστὸς ὁ μόχθος που κατέθεσε για τὰ ἐμπροθέτως ἑτερογενέστατα και προσηκόντως πολύχρωμα κοστούμια ἢ **Ἀλεξία Θεορωράκη**, ἰδίως στὴ β' πράξη: ἑλληνίδες μελαχρινές χορεύτριες με «μπουμπάρι» στὴν κορφή του κεφαλιου (**the sixties**, γάρ...) Ρωσίδες και Ρῶσοι ὑποτίθεται χορεύτριες—ἐς του *Μπολσόϊ*, συγκρότημα μακρυμάλληδων ροκάδων, δύο Ἀμερικανοὶ ἄστεναῦτες (για τὴν ἱστορία: τὸ περίπυστο *Γούντστοκ*, ἔγιναν τὸ 1968, οἱ ΗΠΑ δὲ πάτησαν στὴ Σελήνη, στίς 20 Ἰουλίου 1969...). κ.λπ. κ.λπ. Ἐμετικὸ ὡστόσο τὸ «κοστούμι» του ἱπποτικοῦ Ἄλφρεντ, ἐπιδόξου ἔραστοῦ τῆς *Ροζαλίνα*—χίππικη λετσαρία, μακρὸ μαλλί, τότε...«τῆς μοδὸς», που θὰ ἔλεγαν οἱ ὑπηρετριούλες του μεσοπολέμου. Φοβοῦμαι ὅτι εἶχε γίνει ἐπέμβαση και στὴν πρόζα του έργου—δὲν νοεῖται πρεσβευτῆς νὰ προσβάλλει τοὺς κεκλημένους του μιλώντας για «παρακμασμένη τέχνη τῆς μπουρζουαζίας», στὴν ὁποία ἀντιπαραθέτει τὰ...*Μπολσόϊ*. Κοντολογίς είχαμε πλήθη πλημμύρισαντα τὴ σκηνὴ τῆς μεγάλης αἰθούσης του ΚΠΙΣΝ: και εἶναι ἀξία θερμοτάτων συγχαρητηρίων ἢ χορογράφος **Μαρία Κουσουνῆ**, ὄχι μόνον για μιὰ δυσκολότατη λόγῳ ἑτερογενείας δουλειά, που ἀνέπεμπε σὲ ἀμερικάνικο *μιούζικαλ*. ἀξιώσεων, ἀλλὰ και μόνον για τὴν ἐπὶ σκηνῆς...τροχονόμηση ὅλων αὐτῶν των πληθῶν.

Περνοῦμε στὸ μουσικὸ μέρος: ἐπαρκέστατος ἀρχιμουσικὸς ὁ **Γιώργος Ζιάβρας**, που πρωτακούγαμε. Ἰκανοποιητικὸτατη φωνητικᾶ,

μουσικά και υποκριτικά ή γυναικεία διανομή: άψογες φωνητικά οί: Άννα Στυλιανάκη (Ροζαλίνα, σύζυγος του μουρντάρη Άιζενστάϊ) και Μαριλένα Στριφτόμπολα (Αντέλα, καμαριέρα της), Μυρτώ Μποκολίνη (Έντα, αδελφή της Αντέλα) και Ταξιαρχούλα Κανάτη (πρεσβευτής Όρλόφσκυ), έμφανισιακά πειστικότετος ως... άντρας. Έγιέστατες, φωτεινές φωνές, θά κέρδιζαν ακόμη περισσότερο, περιορίζοντας κάπως, (μόνον ό,που χρειαζόταν) τή δυναμική τους; Κάπως λιγότερο ικανοποιητική, με έκδηλες, όχι τονικές παρεκκλίσεις, αλλά φωνητικές τραχύτητες σε σύγκριση με τή γυναικεία, ή αντρική διανομή: Δημήτρης Πακσόγλου (Άιζενστάϊν) Μάριος Σαραντίδης (Φράνκ, διευθυντής φυλακών), Χρήστος Κεχρής (δάσκαλος τραγουδιού), Γεώργιος Ίατρού (Δρ. Φάλκε, συμβολαιογράφος), Διονύσης Μελογιαννίδης (Δρ. Μπλίντ, δικηγόρος), και Δημήτρης Ναλμπάντης (Φρός/Μάρρεϋ). Πάντοτε θετική συμβολή της χορωδίας (διεύθυνση: Άγαθάγγελος Γεωργακάτος).

Τελικά, μετά από 3 μέρες, ανακαλώντας τήν έμπειρία, έκαμα συνειρμικά σκέψη άνησυχητικότετη. Μετά από τόσους «μετα-μοντερνισμούς» και «μετα-νεωτερισμούς» (μή ρωτάτε τί σημαίνουν οί άραχνώδεις όροι), μήπως αρχίσαμε να βιώνουμε ό,τι διανοητές παγκοσμίου έμβελείας ήδη αποκάλεσαν Τέλος της Ιστορίας; Πήρατε είδηση λ.χ. κυρίες και κύριοι ότι τó 1956 πού πρωτοβγήκα από τήν Ελλάδα., ό γήϊνος πληθυσμός δέν ξεπερνούσε τις 2.800.000.000 ψυχές, ένω μόλις 64 χρόνια μετά ξεπέρασε...τά 7.800.000, ένω από τó 2011 ως σήμερα, ό πληθυσμός της Ίνδίας μόνον, αύξήθηκε κατά 148.000.000 δηλαδή πάνω από 14 Ελλάδαδες; Μήπως βρισκόμαστε στην Αρχή του Τέλους, πολύ πολύ πριν από τά 4 δις χρόνια, όπου λέγεται ότι τó Νέφος του Μαγγελάνου, θά συγκρουστεί με τó Γαλαξία μας, άφανίζοντάς τον; Κι' έμεις μικρολογούμε... (ΚΠΙΣΝ, μεγάλη αίθουσα, 22.2.2020 [β' διανομή]. «πρώτη»: 7.2.2020).

Λέξεις: 1015.

